

Medici faimoși în zorii civilizației

Mergând cu 1200 de ani în urmă, puține nume de medici au rămas menționate de istorie. Cei mai faimoși se aflau în califatul de est: persanul **Razi sau Rhazes, urmat de Avicenna, Haly Abbas și Issac Iudeul** (850-950). La vest, în spațiul deținut de califatul spaniol, sunt pomeniți **Abul Qasim** (Albucasis în latină), **Avenzoar și Maimonides**. Razi a trăit între 850-923 AD. Era celebru pentru generozitatea și măiestria cu care îngrijea bolnavii, chiar pe cei mai săraci. Studenți și calfe medicale se îmbulzeau la prelegerile lui, comentate a fi strălucitoare. A pus bazele studiului din cărțile vremii, deși era un gânditor independent care nu se temea să adauge și să comenteze, bazându-se pe experiența acumulată. A rămas celebru pentru zicala "*tot ce scrie în cărți valorează mai puțin decât experiența unui doctor înțelept*". Candoarea sa enervează un calif, care poruncește să fie bătut până își pierde vederea. Avera agonistă o lasă săracilor, împreună cu circa 237 de cărți (multe s-au pierdut) având ca subiecte alchimia, anatomia, psihologia și etica. O mare parte a operei sale este o compilație a teoriilor lui Hipocrate din Kos și **Galen***. Prin claritatea scrisului său s-a transmis arabilor, o bună parte din știința medicală a grecilor.

Lucrarea sa, cea mai apreciată este Al-Hawi, un sumar al medicinei și al chirurgiei la vremea sa. Razi devine faimos pentru analiza simptomelor, diagnosticul corect, și rezolvarea pragmatică de la caz la caz. Folosea pietre prețioase, studiul ridurilor și luarea sângelui, pentru a stabili o cură bolnavului. A realizat descrieri exacte pentru

boli ca variola și pojarul, sfătuind o alimentație echilibrată, în loc de prescrierea de droguri complicate și greu de obținut. Cel mai influent doctor arab este Avicenna (980-1037), apreciat de creștini dar și de arabi, a fi egal marelui Galen. Născut în Persia, a fost un copil prodigios care la 10 ani citea Coranul. Îl intrigau ideile lui Aristotel și studiaza comentariile unor experți ca Al-Farabi. Creștinii nestorienii din Bagdad, îi sunt primii profesori care îi dezvăluie tot ce se știa la vremea aceea: gramatică, poezie, geometrie, astronomie, anatomie, psihologie, chirurgie. La numai 21 de ani, Avicenna scrie o enciclopedie științifică. Practica medicină în paralel cu scrisul. Produce compilații și comentarii legate în 100 de volume, un canon autoritar, pe care se vor baza universitățile, miriade de studenți, profesori și medici, timp de sute de ani. Britania nu a modificat până în evul mediu, practica medicală, bazată pe scrierile lui Avicenna.

Haly Abbas, un doctor din califatul de est, scrie în secolul X, despre tratatele lui Hipocrate, Galen, Paul din Aegina, Razi, etc. Traducătorii creștini popularizează opera lui Abbas în vest, cu precădere scrierile sale despre chirurgie. Ajungem acum la evreul Isaac Iudeul, care în afara medicinei de succes, care îl face celebru în Egipt, era autor de aforisme ebraice, câteva merită a fi pomenite:

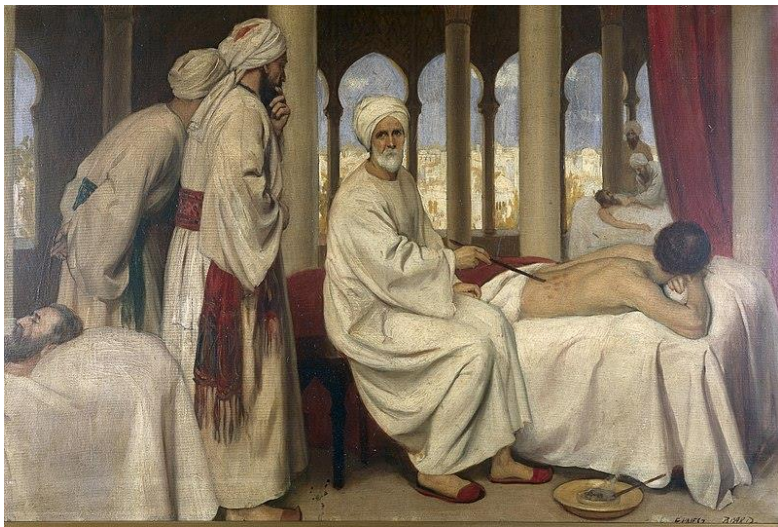
- Cele mai multe boli se rezolva fără doctor, cu ajutorul Naturii.

- Dacă poți ajuta un pacient prin dietă, nu-l îndopa cu doctorii.

- Nu te baza pe loțiuni miraculoase, mai toate se bazează pe ignoranță și superstiții.

- În orice situație fă așa ca pacientul să creadă că se va vindeca, astfel Natura își va face mult mai bine treaba.

Albucasis (936-1013) este principalul scrib arab al chirurgiei și a influențat puternic medicina din vest. Cartea sa "Al-Tasrif" este primul volum ilustrat, comentat cu desene și descrieri foarte clare și pragmatice, îmbibate de etică.

Avenzoar (1091-1162) s-a născut în Sevilla, într-o familie de arabi, tatăl fiind un doctor evreu. Respinge filosofia lui Aristotel și cea a lui Avicenna, condamnă astrologia, și misticismul, ba chiar denunță unele din tehnicile marelui Galen. Reușește să descrie cu acuratețe scabia și pericardita, de care el însuși suferea. Descrie operații de traheotomie, pe care probabil le practica. Avenzoar este profetul experienței acumulate, în defavoarea celor scrise în manuale. Traducerile operelor sale în ebraică și în latină au influențat puternic medicina evului mediu.

Avenzoar are un elev celebru, pe nume **Averroes** (1126-1198) care studiază filosofie, apoi medicină și alchimie.

Averroes

Spre deosebire de **Avicenna**, care îmbină religia cu știința, Averroes acceptă viziunea aristoteliană - care separă religia, pe care nu o vedea ca o ramură a științelor. Imortalitatea persoanei nu există, ci mai curând sufletul se împletește cu natura și universul. Acest postulat enervează Islamul dar și creștinătatea, care îl condamnă vehement. Averroes își pierde astfel poziția politică importantă pe care o deținea de ani la Cordoba și în Maroc. Ajutat de elevul sau Maimonide (1135-1204) dispare, ascuns printre evrei. Filosofia sa a fost răspândită în întreaga Europa, purtată de evreii expulzați din Spania în anul 1492.

Am ajuns la cel mai important și faimos doctor al medicinei arabe - **Maimonide**, sau **Rambam**. Născut la Cordoba, a plecat împreună cu alți evrei spre Fez în Maroc, prizonieri de dinastia ortodoxă Almohadă, care începuse să hărțuiască necredincioșii. De acolo călătorește în Palestina și mai departe la Cairo, unde face carieră în medicină. Maimonide va trăi aici până la sfârșitul vieții sale. În anul 1159 publică

lucrarea "Introducere în calculul calendarului" precum și un comentariu asupra logicii aristotelice. Maimonide devine conducătorul (Naggid) comunității evreiești și primul rabin al orașului, iar în 1185 devine medicul personal al lui Saladin, sultan al Egiptului, Siriei, Yemen și Palestina.

Rambam

Faima lui se răspândește rapid. Maimonide scrie despre igienă, primul ajutor, dietă, otrăvuri, și probleme de medicină generală. Filosofia are un loc de seamă în opera sa. El încearcă să reconcilieze credința cu știința, lovind astfel în Averroes. "Cartea Perceptelor" este o colecție de scrisori adresate lui Saladin.

Traduse în latină, fac furori în întreaga Europă creștină.

Opera sa principală, "Călăuza șovăielnicilor", publicată în limba arabă (cca. 1190), în care propune o formulă alegorică de interpretare a textelor sfinte, pentru anularea contradicțiilor dintre învățătura lui Dumnezeu relevată în Tora, cunoștințele oferite de științele naturii și filosofie, a exercitat o influență colosală asupra dezbaterilor religioase și filosofice din iudaism și creștinism. Încheie cu un fragment din "Ruga doctorului" în care Maimonide leagă elegant filosofia de comportamentul uman. Iată miezul rugii:

O Doamne, fă că mintea mea să fie limpede și iluminată. Lângă pacient să nu mă corupă gânduri străine.

Fă ca experiența și învățătura să fie prezente, și nu o muncă rutinieră.

Fă să am judecată nobilă și măreață

pentru a salva sănătatea și viețile celor care sunt creația ta.

Ferește-mă de deziluzia eșecului. Da-mi puterea, voința, și șansa de-am mări știința, mereu și mai mult.

Azi eu pot discerne lucruri la care ieri nu îndrăzneam să gândesc. Facerea ta este uriașă, dar mintea omului scormonește fără odihnă.

În pacient, fă să văd numai omul. Tu cel îndurător, învață-mă să îngrijesc viața și moartea creației tale. Sunt pregătit pentru această sarcină. Fii de partea mea, ajută-mă să reușesc. Fără ajutorul tău, omul nu răzbește, nici în cele mai minore treburi.

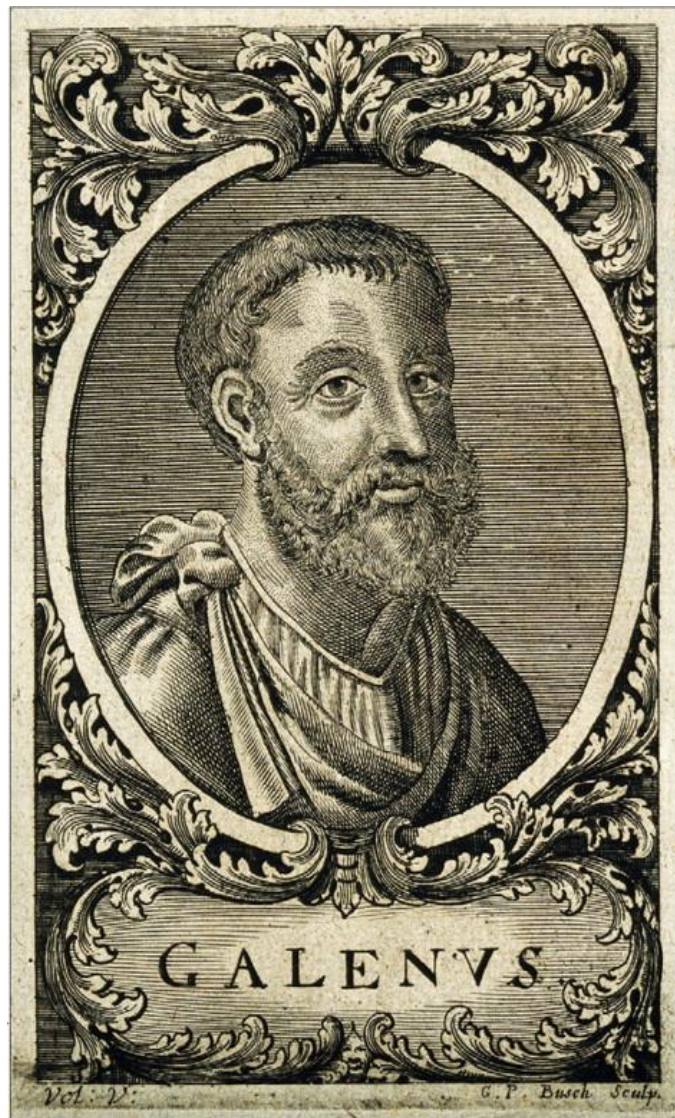
*

În afara marilor descoperiri științifice în arta medicală, toți acești exponenți ai medicinei demonstrează importanța filosofiei hermeneutice ca instrument de meditație între doctrinele religioase și teoria științifică pe care ei o dezvoltă și răspândesc într-o lume ignorantă care gonia spre modernism.

Razi

Galen

NOTE

* **Galen** - Aelius Galenus sau Galenus din Pergam (129 - 216 AD) a fost ultimul mare medic al antichității. Considerat unul dintre fondatorii anatomiei și farmacologiei, a influențat timp de peste un mileniu, medicina ebraică , creștină și musulmană . Desene din: "Istoria Ilustrată a Medicinii" Albert S. Lyons, colecția dr. Coman Theodor